

פרפראות פאר

נלקט מכתבי המחבר ר' ישראל אברהם ב"ר יהודה אריה לייב יוד ז"ל
לזכותו ולעילוי נשמתו

השב מרעתו הוא כטל לשושנה אות א

וילך-שובה-יום כפור תשפ"ו

א, השב מרעתו הוא כטל לשושנה ביאור
האלשיך ע"ד יסוד הרמב"ם
ב, ויך שרשיו כלבנון מכוון לעוקר עבודת
כוכבים שצריך לשרש אחריה
ג, ביאור הרמב"ם, בכתוב והסתרת פני
מהם על כי אין אלקי בקרבי
ד, קחו עמכם דברים מהם הדברים שיש
ליקת עמו השב בתשובה
ה, בתפילת אשמנו בגדנו באות ו' איזכור
של חטא
ו, ה' ה' קל רחום וחנון נאמר פעמיים, אבל
לעת"ל יהיה ה' אחד
ז, ביאור המהרש"א בדרשו ה' בהמצאו
קראוה בהיותו קרוב
ח, כחוט השני שפתותיך כסימן הלשון של
זהורית כך הסימן בתפילה
ט, ה' שמעה בקולי ולא אמר הכתוב לקולי
י, בגלל העברנים אומרים ביו"כ ברוך שם
בקול רם
יא, אלוקי עד שלא נוצרתי ועכשיו שנוצרתי
ביאור פלא מהמהרש"א
יב, ביאור הפיוט תרא כי אין איש עשה עמנו
צדקה, הכוונה למתן בסתר
יג, ביאור הפיוט עד יום מותו
יד, אל תבוא במשפט עמנו ביאור במשל
טו, דיין מוכיח יודע עד ר"ת ידעם
טז, הס קטגור וקח סגור מקומויהי ה'
משען לו
יז, אדם, יסודו, מעפר, מרמז לשפלותם של
אברהם משה ודוד
יח, ימים יוצרו ולא אחד בהם זה יו"כ או
ימיו של היצר הרע
יט, אומרים ז"ל עיצומו של יום מכפר מרמז
על בעצם היום הזה
כ, היה מחזירן למכתשת בערב יום כיפור
ביאור פלא במהר"ל
כא, טעם למה הקטורת מכפר על לשון הרע
כב, בחרטה שלנו אנו מבקשים לבטל הכל
אף אתה שמתחרט על יצה"ר תבטלו
כג, שאלה ראשונה ששאל רב החובל היא מה
מלאכתך ביאור הרד"ק

כד, ביאור המהר"ם שי"ף למען נחדל מעושק
ידינו בתפילת נעילה למה
כה, יש להזכיר המתים ביום הכפורים
ולפסוק עליהם צדקה
כו, קושיית המפרשים מאומרז"ל דביוה"כ
לית ליה רשות
כז, לך אכול בשמחה לחמך בזאת ייבחן
האדם במוציו"כ
כח, אילו אמר משה סלח נא לעונותיהם של
ישראל עד סוף כל הדורות, היה עושה כן
כט, הלבן חטאינו כשלג וכצמר
ל, יהי רצון מלפניך שומע קול בכיות.
שתשים דמעותינו בנאדך להיות
לא, סולו סולו פנו דרך ביאור המהרש"א
בדרך משל

א. השב מרעתו הוא כטל לשושנה ביאור האלשיך ע"ד יסוד הרמב"ם

כתיב (הפסרת וילך הושע פרק יד פסוק ו) "אהיה
כטל לישראל יפרח כשושנה ויך שרשיו
כלבנון",

דברי הרמב"ם בעניין גט מעושה

כתב הרמב"ם ז"ל (סוף פ"ב מהלכות גרושין)
למה אמרו **גט מעושה כשר**, במקום שהדין
הוא להוציא והוא אינו רוצה להוציאה שכופין
אותו לגרשה **עד שיאמר רוצה אני**, והלא אינו
נותן הגט מרצונו,

ותירץ דסתם ישראל כשעושה מצוה אחת אף
על פי שכפאוהו לעשותו שלא מרצונו **כשעושה**
גמר בלבו לעשותו מלב ומנפש והכא נמי כיון
שהוא מצוה לגרש אשתו כשהדין להוציאה,
אף ע"פ שגרשה בעל כרחו, בשעת נתינת הגט
גמר ונותנו מלב ומנפש, ע"ד תלייוה וזבין
זביני זבין דאגב אונסיה גמר ומקנה עכ"ד
הרמב"ם.

כתב האלשיך (הושע פרק יד פסוק ו) **יפרח**
כשושנה, והוא מה שכתב הרמב"ם ז"ל

בגירושין, למה גט מעושה כשר, הרי אומר רוצה אני הוא על ידי כפיה, והוא אונס,

ואמר כי טבע כל ישראל וטוהר נפשו הוא לקיים מצות ה', ומה שממאן, **יצרו הוא שבא לתקוף אותו כאריא דרביע עליה**, כשמכה את יצרו ושב ואומר רוצה אני, הוא פועל טבעו ומגלה טוהר לבו,

כן הדבר בשב מרעתו כי נפשו בקרבו גם בהעוותו מטוהרה היא, אלא שכפות לבו תחת יצרו, ועל כן **בשובו מגלה טוהר לבו כי יקרנו כשושנה**, שכל העלים כפותין תוך הקליפין ירוקין, וברדת הטל עליה מיד היא נפתחת ומתגלית, פריחת כל עליה מגולין ונותנים ריח, ואז ניכר למפרע מה שהיה טמון תוך הקליפין ההם, **כן איש הישראלי נפשו ולבו נכון להפריח מעשים טובים**, אך הוא בכח כמוס תוך קליפת יצרו ואשמותיו שנעשו כחות טומאה מחפין ומבדילין, ואינו יכול מעצמו לגלות טוב לבו עד יערה עליו רוח קדושה ממרום, ואז נפתח מה שבקרבו, כי ידחו כחות החצונים ויפריחו תשובה ומעשים טובים בפועל לעיני הכל, וזהו יפרח כשושנה ברדת הטל עליה שהוא בקלות, עכ"ל,

ב, ויך שרשיו כלבנון מכון לעוקר עבודת כוכבים שצריך לשרש אחריה

כתיב (הפטרת וילך הושע פרק יד פסוק ו) "אהיה כטל לישראל יפרח כשושנה ויך שרשיו כלבנון", הכתוב מדבר אלעתידי לבא, כשיעקרו כל עבודה זרה והיה ה' למלך על כל הארץ, שושנה אלו ישראל,

איתא בגמרא (עבודה זרה דף מה עמוד ב) העוקר עבודת כוכבים צריך לשרש אחריה.

איתא במדרש (בראשית רבה פרשה ל"ט פסקה ח'), כתיב, לך לך "לך טל ילדותך", לפי שהיה אבינו אברהם מתפחד ואומר, תאמר שיש בידי עוון, שהייתי עובד **עבודת כוכבים** כל השנים הללו, א"ל הקב"ה, (תהלים ק"י ג') **לך טל ילדותך**, מה טל זה פורח אף עונותיך פורחים, ע"כ,

בכך יש לפרש הכתוב (הושע פרק יד פסוק ו) אהיה כטל, כלומר שיכפר על ע"ז, ויך שרשיו כלומר, שישרש אחר ביטול הע"ז

ג, ביאור הרמב"ם, בכתוב והסתרת פני מהם על כי אין אלקי בקרבי

כתיב, (דברים פרק לא יז) "וחרה אפי בו ביום ההוא ועזבתים והסתרת פני מהם והיה לאכל ומצאהו רעות רבות וצרות ואמר ביום ההוא הלא על כי אין אלקי בקרבי מצאוני הרעות האלה, ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא על כל הרעה אשר עשה כי פנה אל אלהים אחרים"

כתב הרמב"ם (ספר מורה נבוכים - חלק ג פרק נא) והנה נגלה אלי עיון נפלא מאד, יסורו בו ספקות ויתגלו בו סודות אלוקיות.

והוא - שאנחנו כבר בארנו בפרקי ההשגחה, כי כפי שיעור שכל, כל בעל שכל תהיה ההשגחה בו. והאיש השלם בהשגתו אשר לא יסור שכלו מהאלוק תמיד, **תהיה ההשגחה בו תמיד**, והאיש שלם ההשגה אשר תפנה מחשבתו מהאלוק קצת עתים - **תהיה ההשגחה בו בעת חשבו באלוק לבד**,

ותסור ההשגחה ממנו בעת עסקו, ולא תסור ממנו אז כסורה ממי שלא ישכיל כלל, אבל תמעט ההשגחה ההיא, אחר שאין לאיש ההוא השלם בהשגתו, בעת עסקו, שכל בפועל, ואמנם הוא אז משיג בכח קרוב, והוא דומה בעת ההיא לסופר המהיר בשעה שאינו כותב.

ויהיה מי שלא השכיל האלוק כל עיקר, כמו שהוא בחושך ולא ראה אור כלל - כמו שבארנו באמרו, "ורשעים בחושך ידמו", ואשר השיג וכוונתו כולה על מושכלו - כמו שהוא באור השמש הבהיר, ואשר השיג הוא מתעסק - דומה בעת עסקו למי שהוא ביום המעונן, שלא תאיר בו השמש מפני העב המבדיל בינה ובינו.

ומפני זה יראה לי, כי כל מי שתמצאהו רעה מרעות העולם, מן הנביאים או מן החסידים השלמים, לא מצאהו הרע ההוא רק בעת השכחה ההיא - ולפי אורך השכחה ההיא או פחיתות הענין אשר התעסק בו יהיה עוצם הרעה.

ואחר שהענין כן, כבר סר הספק הגדול אשר הביא הפילוסופים לשלול השגחת האלוק מכל איש ואיש מבני אדם ולהשוות ביניהם ובין אישי מיני שאר בעלי חיים, והיתה ראיתם על זה - מצוא החסידים והטובים רעות גדולות.

ד, קחו עמכם דברים מהם הדברים שיש ליקת עמו השב בתשובה

כתיב, (הושע פרק יד פסוק ב – ג) שובה ישראל עד ה' אלקיך כי כשלת בעונך, **קחו עמכם דברים** ושובו אל ה',

איתא בפרקי דרבי אליעזר (פרק מג) תדע לך כח התשובה, בא וראה מר' שמעון בן לקיש שהיה הוא ושני ריעיו בהרים גוזלין וחומסין כל אשר יעבור עליהם בדרך, מה עשה ר' שמעון הניח לשני ריעיו **שודדין בהרים** ושב לאלקי אבותיו בכל לבו, בצום ובתפלה והיה משכים ומעריב לבית הכנסת לפני הב"ה והיה עוסק בתורה כל ימיו ובמתנות עניים ולא שב על מעשיו הרעים עוד ונתרצית תשובתו,

וביום שמת מתו שני רעיו השודדים בהרים ונתנו לר' שמעון באוצר החיים ולשני רעיו בשאול התחתונה, ואמרו שני רעיו לפני הב"ה רבון כל העולמים יש לפניך משוא פנים זה היה עמנו שודד בהרים והוא באוצר החיים ואנו בשאול תחתית אמ' להם זה עשה תשובה בחייו ואתם לא עשיתם תשובה, הנח לנו ואנו עושים תשובה גדולה,

אמר להם, אין תשובה אלא עד יום המיתה, משל למה הדבר דומה לאדם שהוא רוצה לפרוש בים אם אינו לוקח בידו לחם מארץ נושבת ומים מתוקים, בים אינו מוצא לאכול ולשתות, ולא עוד אלא אדם שהוא רוצה לילך לקצה המדבר אם אינו לוקח מן היישוב לחם ומים אינו מוצא במדבר לאכול ולשתות, כך אם האדם אינו עושה תשובה בחייו לאחר מיתתו אין לו תשובה אלא נתינת האיש כדרכיו וכפרי מעלליו, (עיין בתפארת שלמה ריש פרשת חוקת שמבאר הכתוב ע"ד מעשה הנ"ל)

הרד"ל בביאורו בפרקי דרבי אליעזר (אות מ"ד) מאריך מאוד בעניין **שרבי שמעון בן לקיש** במה שהיה עושה בימיו הראשונים קודם שחזר בתשובה, והוא עשיית חסד עם בני אדם, היה עושה בימים שחזר בתשובה, ומייסד דבריו על דברי הזוהר הק',

ובתוך דבריו כתב, בהא דאיתא בגמרא (סנהדרין דף כד עמוד א) הרואה את ריש לקיש בבית המדרש כאילו **עוקר הרים** וטוחן זה בזה, וזה ע"ד הנ"ל, כפי שבימיו הראשונים היה עשייתו **בהרים**, כך גם בתורתו היה עוקר הרים,

והתבאר הסוד בזה, ואפילו לפי דעתם. ותהיה השגחת האלוק ית' מתמדת במי שהגיע לו השפע ההוא המזומן לכל מי שישתדל להגיע אליו, ועם הפנות מחשבת האדם והשיגו האלוק ית' בדרכים האמתיות ושמחתו במה שהשיג - אי אפשר שיקרא אז לאיש ההוא מין ממני הרעות, כי הוא עם האלוק והאלוק עמו.

אבל בהסיר מחשבתו מהאלוק, אשר הוא אז נבדל מהאלוק, והאלוק נבדל ממנו, והוא אז מזומן לכל רע שאפשר שימצאהו, כי הענין המביא ההשגחה ולהמלט מים המקרה הוא השפע ההוא השכלי. וכבר נבדל קצת העתים מן החסיד ההוא הטוב, או לא הגיע כלל לחסר ההוא הרע - ולזה ארע לשניהם מה שארע,

והנה התאמתה אצלי זאת האמונה גם כן מדברי ה'תורה' - אמר ית', "והסתרתני פני מהם, והיה לאכול, ומצאוהו רעות רבות וצרות, ואמר ביום ההוא, הלא על כי אין אלוקי בקרבי מצאוני הרעות האלה",

ומבואר הוא ש'הסתרת הפנים' הזאת אנחנו סיבתה ואנחנו עושים זה המסך המבדיל בינינו ובינו - והוא אמרו, "ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא על כל הרעה אשר עשה",

ואין ספק, כי דין היחיד כדין הציבור. הנה התבאר לך כי הסיבה בהיות איש מבני אדם מופקר למקרה ויהיה מזומן לאכל כבהמות הוא היותו נבדל מהאלוה, **אבל מי ש'אלוקיו בקרבו' לא יגע בו רע כל עיקר** -

אמר ית', "אל תירא, כי אתך אני אל תשתע, כי אני אלוקיך וגו'",

ואמר, "כי תעבור במים אתך אני ובנהרות לא ישטפוך וגו'" ופרושו, 'כי תעבור במים ואני אתך' - הנהרות לא ישטפוך. כי כל מי שהכין עצמו עד ששפע עליו השכל ההוא תדבק בו ההשגחה וימנעו ממנו הרעות כולם -

ואמר, "ה' לי - לא אירא מה יעשה לי אדם",

ואמר, "הסכן נא עמו ושלם" - יאמר, פנה אליו ותשלם מכל רע. **עכ"ל הרמב"ם**

ז, ביאור המהרש"א בדרשו ה' בהמצאו קראוה בהיותו קרוב

איתא בגמרא (קידושין דף ע"א א) רבי אבינא רמי כתיב זה שמי וכתיב זה זכרי אמר הקדוש ברוך הוא לא כשאני נכתב, אני נקרא נכתב אני ביו"ד ה"י ונקרא באל"ף דל"ת

כתב המהרש"א כתיב זה שמי וזה זכרי כו' נכתב בי"ה ונקרא בא"ד כו'. ואמרין בעלמא דהיינו בעוה"ז אבל בעוה"ב נקרא ככתיבתו בי"ה,

והכונה כי בעוה"ז הוא **מדת הדין** שולט **בשיתוף הרחמים** כבריאתו ששיתף הקב"ה הרחמים והדין כמ"ש ביום ברוך ה' **אלהים** וגו' וע"כ **הכתיבה** שם הרחמים **והקריאה** שם הדין אבל עוה"ב כולו רחמים ואז יהיה השם שלם קריאתו ככתיבתו דבעוה"ז נקרא אדנ"י שהוא בהזכרתו מורה על הדין שע"כ נקרא ר"ה שהוא יום הדין יום **הזכרון**,

ושם אדנ"י מורה ע"ז, א' הוא ר"ה וי' הוא י"כ וביניהם מלת דן, שבאותן י' ימים שבין ר"ה ליוה"כ הם ימי הדין, וע"כ בעוה"ב שכולו רחמים יהיה זכרו ג"כ שהיא הקריאה משתנה כולו לרחמים,

וגם בעוה"ז כשמזכיר השם בתפלתו יהיה עיקר כונתו על הרחמים, דיש אם למסורת שהיא הכתיבה כמ"ש בטור א"ח, וזה כונת הכתוב, **דרשו ה' בהמצאו** דהיינו שיהיה **הדרישה והכונה בלב**, בהמצאו כלומר ככתיבתו, אבל **קראוהו** אינו כן, אלא בשם אחר והוא השם בהיותו קרוב אליו כקריאתו שהוא אדנ"י היכל ההויה (בקריאה דנקודת שם א"ד הם עצמם נקודות שם י"ה) ודו"ק, עכ"ל המהרש"א.

עיין קובץ תענית כ"ה ע"ב מעביר על מדותיו

ח, כחוט השני שפתותיך כסימן הלשון של זהורית כך הסימן בתפילה

כתיב (שיר השירים פרק ד פסוק ג) "כחוט השני שפתותיך ומדברך נאווה"

איתא במדרש (שיר השירים רבה (וילנא) פרשה ד) כחוט השני שפתותיך, זה לשון של זהורית, ומדברך נאווה, זה שעיר המשתלח, אמרו ישראל לפני הקדוש ברוך הוא רבש"ע **אין לנו לשון זהורית ושעיר המשתלח**, אמר להם

מבואר, שהדברים שהיו עם האדם קודם שחזר בתשובה, יהיו עמו לאחר חזרתו בתשובה, וכך אפשר לפרש הפסוק, **קחו עמכם דברים ושובו אל ה'**, פירוש שהדברים שהיו עמכם קודם החזרה בתשובה, קחו אותם עמכם, שתעשו אותם גם באופן החיובי לאחר החזרה בתשובה, וזהו קחו עמכם **דברים** כלומר את אותם **הדברים**, ושובו אל ה',

וכן השב בתשובה מאהבה זדונות נעשים לו כזכויות, ולכן קחו עמכם העבירות שיהפכו לזכויות,

ה, בתפילת אשמנו בגדנו באות ו' אין איזכור של חטא

בנוסח אשמנו בגדנו האות ו' הוא באות החיבור **והרשענו** ולא מילה בפני עצמה,

יש לומר משום שאות ו' הוא **אות האמת** ואין חטא באות האמת,

בעניין אות ו' שהוא אות האמת עיין פרשת ויקרא או במדור חאלקה.

ו, ה' ה' קל רחום וחנן נאמר פעמיים, אבל לעת"ל יהיה ה' אחד

איתא בגמרא (ר"ה י"ז ע"ב), "ה' ה' קל רחום וחנן", אני הוא קודם שיחטא האדם, ואני הוא לאחר שיחטא האדם ויעשה תשובה.

הקשה הרא"ש, קודם שיחטא למה צריך רחמים, ותירץ, כי הכונה למחשבת ע"ז שאע"פ שעדיין לא חטא בפועל, צריך רחמים על המחשבה לא טובה, שבע"ז נחשבת כמ"ש למען תפוס את בניי בלבם,

לפי"ז י"ל שכאשר כל בני בשר יקראו בשמך ויקבלו כולם את עול מלכותך, ולא יהיה מחשבת ע"ז, אז יהיה די בה' אחד, ולא יצטרכו ה' ה' פעמיים, (שוב מצאתי פירוש זה בשם הרמ"ל מסאסוב, ובספר שפתי צדיקים)

י, בגלל העברניים אומרים ביו"ב ברוך שם בקול רם

איתא בגמרא (פסחים נ"ו ע"א), אנן מאי טעמא אמרינן **"ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד"**,

כדדריש רבי שמעון בן לקיש, דאמר רבי שמעון בן לקיש, **"ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם"**, ביקש יעקב לגלות לבניו קץ הימין ונסתלקה ממנו שכינה, אמר שמא חס ושלום יש במטתי פסול, כאברהם שיצא ממנו ישמעאל ואבי יצחק שיצא ממנו עשו,

אמרו לו בניו "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד", כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד, באותה שעה פתח יעקב אבינו ואמר **ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד**,

אמרי רבנן, היכי נעביד, **נאמרוהו** לא אמרו משה רבינו, **לא נאמרוהו** אמרו יעקב, התקינו שיהו אומרים אותו **בחשאי**,

אמר רבי אבהו התקינו שיהו אומרים אותו **בקול רם** מפני **תרעומת המינין**, (וברש"י, שלא יהו אומרים עלינו שאנו מוסיפין דבר מחוץ לאחדותו ית' בחשאי), ובנהרדעא **דליכא מינין** עד השתא אמרי לה **בחשאי**, ע"כ,

היוצא לנו מזה, דבמקום **דאיכא מינין** אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, **בקול רם**, שלא יהיו אומרים עלינו שאנו מוסיפין דבר שאינו הגון **בחשאי**, ובמקום **דליכא מינין** אומרים אותו בחשאי,

אפשר לומר, דביום כיפור, שאנו מתירים להתפלל **עם העברניים**, ואיכא חשש, שלא יהיו אומרים עלינו שאנו מוסיפין דבר שאינו הגון בחשאי, **לכן צריך לומר בקול רם**.

אמירת ברוך שם בקול רם ע"ד עקידת יצחק

כתב בעקידת יצחק (שער צ"י) **מה שאמרו במדרש** פרשת שמע, משל לבן בית של מלך שנכנס לתוך הפלטין, וראה קוסמיטין (תכשיט) של מטרונה וגנב אותה ובא ונתנה לבתו כו'.

כך אמר משה לישראל, כל המצות שנתתי לכם ממה שקבלתי מן התורה, אבל **השם שאני נותן לכם** ממה ששמעתי למלאכי השרת שבו הם משבחים להקדוש ברוך הוא, ונטלתי אותו מהם, לכך תהיו אומרים אותו **בלחישה**, **ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד**,

כחוט השני שפתותיך, **רחישת פיך חביבה עלי כחוט השני של זהורית**,

איתא בגמרא (משנה יומא פרק ו') סימן היה להם, **לשון של זהורית** היה קשור על פתחו של היכל וכשהגיע שעיר למדבר היה הלשון מלבין שנאמר (ישעיה א' יח) **"אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו"**, ע"כ,

איתא בגמרא (ברכות דף לד עמוד ב) מעשה שחלה בנו של רבן גמליאל, שגר שני תלמידי חכמים אצל רבי חנינא בן דוסא לבקש עליו רחמים. כיון שראה אותם עלה לעלייה ובקש עליו רחמים. בירידתו, אמר להם, לכו, שחלצתו חמה. אמרו לו, וכי נביא אתה, אמר להן: לא נביא אנכי ולא בן נביא אנכי, אלא כך מקובלני: **אם שגורה תפלתי בפי יודע אני שהוא מקובל, ואם לאו - יודע אני שהוא מטורף**. ע"כ,

כתב המהר"ם שיף **דרושים נחמדים** (סוף חולין) **כתיב** שיר השירים (פרק ד פסוק ג) כחוט השני. שהיו יודעין בו אם נמחלו עונותיהם של ישראל. לשון של זהורית מלבין כו', כן שפתותיך. ע"ד ר"ח בן דוסא (ברכות דף ל"ד ע"ב) אם שגורה תפלתי בפי יודע אני שמקובל כו', עכ"ל,

ט, ה' שמעה בקולי ולא אמר הכתוב לקולי

כתיב (תהלים ק"ל א-ב) שיר המעלות ממעמקים קראתיך ה', ה' שמעה **בקולי** תהיינה אזניך קשבות **לקול** תחנוני,

יש להבין, בכל מקום שאמר הכתוב **בקולי**, פירושו שעם ישראל צריך לשמוע **בקולו** של הקב"ה, או הבן שצריך לשמוע **בקול** אביו ואמו, כמ"ש איננו שומע **בקולנו**, לפי"ז יהיה פירוש הפסוק שמעה **בקולי**, לא שאנחנו צריכים לשמוע **בקולו**, אלא שהקב"ה צריך לשמוע **בקולנו**, ואין זה כוונת הפסוק, והיל"ל ה' שמעה **לקולי**, שבו הכונה לקול תפילתנו, כמ"ש **לקול** תחנוני,

לפיכך יש לבאר, כוונת הפסוק כך, בכדי להוכיח כי **ממעמקים** כלומר **מעומק הלב קראתיך ה'**, ניתן לשמוע זאת **בקולי**, כלומר **שקולי** הוא קול בכיות ואנחה, וזה יהיה הפירוש ה' **שמעה בקולי**, בקולי ניתן לשמוע את מעמקי הלב שבתפלתי.

ולמה אומרים אותו ביום הכפורים בפרהסיא, ביום המיוחד שהכל בו בתכסיסי שלימים, יאמרו אותו בקול רם, כי קלוסי היום ההוא קלוסי מלאכי השרת הם, וכבר ביארתי זה הענין בעבודת יום הכפורים שער שלש וששים, בבחינות אחרות קרובות לאלו, אבל זה יראה לי הטוב והנכון שיאמר מסכים בו אל אמתת ענין הייחוד וטוב טעמו. עכ"ל העקידה.

יא, אלוקי עד שלא נוצרתי ועכשיו שנוצרתי ביאור פלא מהמהרש"א

איתא בגמרא (ברכות י"ז ע"א), רבא בתר צלותיה אמר הכי, אלקי, עד שלא נוצרתי איני כדאי ועכשיו שנוצרתי כאלו לא נוצרתי, עפר אני בחיי, קל וחומר במיתתי, הרי אני לפניך ככלי מלא בושא וכלימה, יהי רצון מלפניך ה' אלקי שלא אחטא עוד, ומה שחטאתי לפניך מרק ברחמך הרבים אבל לא על ידי יסורין וחלאים רעים. והיינו וידוי דרב המנונא זוטי ביומא דכפורי.

כתב המהרש"א (ברכות דף יז עמוד א' ד"ה אלקי עד שלא נוצרתי). ע"פ מה שפירש המהרש"א במכות כ"ג ע"ב הגמרא בעירובין (י"ג:) דנמנו וגמרו טוב לו לאדם שלא נברא משנברא, עכשיו שנברא יפשפש במעשיו, ע"כ,

ופירש המהרש"א דהיינו, מצד שהלאוין מרובין מהעשין, והלאוין היו מתקיימין בודאי, אם לא היה נברא, עיי"ש,

ולזה אמר, עד שלא נוצרתי איני כדאי להיות נוצר, שהרי טוב לי שלא נוצרתי מצד הלאוין,

ועכשיו שנוצרתי כדי לקיים העשין, כאלו לא נוצרתי, שהרי איני מקיימם, ולפי שהאדם נברא מחומר וצורה, אמר בידוי שלא הלכתי אחר צורתי, אבל עפר אני בחיי שהחומר גובר,

וק"ו במיתתי, שאז הצורה נפרדה מהחומר שא"א לי לקיים מצותיך כמ"ש במתים חפשי מן המצות,

והרי אני לפניך ככלי מלא כו' לפי שהגוף הוא ככלי לנשמה, ולצורתו אמר שהנשמה שבכלי שהוא הגוף היא בושא על מעשיה הרעים,

יהי רצון מלפניך ה' אלקי שלא אחטא עוד, ומה שחטאתי לפניך מרק ברחמך הרבים עכ"ל המהרש"א

יב, ביאור הפיוט תרא כי אין איש עשה עמנו צדקה, הכוונה למתן בסתר

בפזמון תעלה ארוכה, אומר הפייטן, "תרא כי אין איש, עשה עמנו צדקה".

יש לפרש, כי בצדקה, הדרגה היותר גדולה שיש בנתינת צדקה היא, מתן בסתר, וזאת משום שאינו מבייש את מקבל הצדקה,

לפי"ז אפשר לומר הפירוש, תרא כי אין איש, עשה עמנו צדקה, שאנו מבקשים מאת השי"ת, שכאשר אתה עושה עמנו צדקה, עשה אותה כמתן בסתר, שלא נצטרך להתבייש, וכך הוא פירוש, כאשר תרא כי אין איש, אז עשה עמנו צדקה,

יג, ביאור הפיוט עד יום מותו

עד יום מותו, אפשר לפרש, ע"ד שוב יום אחד לפני מיתתך, וכאשר יחשב האדם, שמא זהו יום מותו, אזי יחזור בתשובה, וזהו עד יום מותו, כלומר, עד שיבין האדם כי אפשר שקרוב יום מותו, עד אז תחכה לו שיעשה תשובה.

יד, אל תבוא במשפט עמנו ביאור במשל

בפיוט "אל תבוא במשפט עמנו, כי לא יצדק לפניך כל חיי", יש לבאר, למה לא אמר אל תבוא למשפט עמנו, אלא אמר במשפט,

אפשר לבאר בדרך משל

לבן מלך שסרח, והוצרך לבוא במשפט, ונחלקו בדבר עורכי דינו, אם להביא אביו המלך יחד עמו למשפט,

האחד טוען, שכאשר השופט יראה כי מדובר בבן המלך, הוא לא יענישו,

אבל מאידך טען עורך הדין השני, כי אפשר שדווקא כאשר יראה השופט כי מדובר בבן המלך, יכעס יותר על שבן המלך עושה מעשה שטות, שמתאים לאדם שפל ויענישו ביותר,

לפי"ז אפשר לומר בדרך צחות, שזו בקשתנו, אל תבוא במשפט עמנו, כי אז, אם תבוא עמנו נייענש יותר, ובכך ניתן להבין

יז, אדם, יסודו, מעפר, מרמז לשפלותם של אברהם משה ודוד

איתא בגמרא (חולין פ"ט עוד א') אמר רבי יוחנן משום רבי אלעזר ב"ר שמעון, כל מקום שאתה מוצא דבריו של רבי אלעזר בנו של רבי יוסי הגלילי בהגדה עשה אזניך כאפרכסת, **כתיב** (דברים ז' ז') "לא מרבכם מכל העמים חשק ה' בכם" וגו', אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל, חושקני בכם, שאפילו בשעה שאני משפיע לכם גדולה אתם ממעטין עצמכם לפני,

נתתי גדולה לאברהם - אמר לפני (בראשית י"ח כ"ז) ואנכי עפר ואפר,

למשה ואהרן - אמר (שמות ט"ז ז') ונחנו מה,

לדוד - אמר (תהלים ב"ב ז') ואנכי תולעת ולא איש, חרפת אדם ובזוי עם, ע"כ,

ביאור נפלא במהרש"א במה שאמרו אברהם משה אהרן ודוד

כתב המהרש"א (חולין פ"ט א') נתתי גדולה לאברהם כו'. **אברהם** הזכיר שפלות **תחלת היצירה** שנברא אדם הראשון מן האדמה וז"ש ואנכי עפר ואפר,

אהרן ומשה הוסיפו בשפלות **יצירת שאר כל אדם**, שנוצר **ממה**, כדאיתא במשנה אבות ג' א', ואמרו נחנו מה,

דוד אמר אנכי **תולעת**, חרפת **אדם** וגו', הזכיר שפלות **היצירה הפרטית שהיה בו**, לפי מה שאחז"ל שהיה ראוי להיות **נפל** ביצירתו

אלא שניתן לו ע' שנים שהיו חסרים **לאדם** הראשון, וע"ז אמר, אנכי **בתחלת יצירתי** ראוי להיות **נפל** לבא מיד לרמה **ותולעה**, וזהו

שאמר **אנוכי תולעת**, **ולחרפת אדם** שנחסרו משנותיו בשביל חטאו שהיא **חרפתו** וק"ל, **עכ"ד המהרש"א**,

ביאורו של המהרש"א מרומז בתפילה אדם יסודו מעפר

בפיוט אמת כי אתה הוא יוצרם. ואתה יודע יצרם. כי הם בשר ודם, **אדם, יסודו, מעפר**, וכו', מרומזים דבריהם של **דוד המלך, משה רבינו, ואברהם אבינו**,

אדם זה יצירתו של דהע"ה משנותיו של **אדם**,

הלשון אל תבוא **במשפט** עמנו, שהיל"ל, אל תבוא **למשפט** עמנו, אלא, שלא יראו כי אנו בני המלך וכך אנחנו מתנהגים.

טו, דיין מוכיח יודע עד ר"ת ידעם

בתפילת ונתנה תוקף קדשת היום. כי הוא נורא ואיום. ובו תנשא מלכותך. ויכון בחסד כסאך. **ותשב עליו באמת, אמת כי אתה הוא דיין ומוכיח יודע ועד**,

יש לבאר כפל הלשון, ותשב עליו **באמת, אמת** כי אתה הוא, היה די שיאמר, ותשב עליו **באמת** כי אתה הוא וכו', ונראה שיש כאן נתינת טעם למה הוא **אמת**,

יש לומר כי הוא שבח לקב"ה שבא לדון אותנו, ולא מסר דיננו לאחר, שאז היה רע ומר גורלנו, אלא הקב"ה בעצמו שיושב באמת, והוא **דיין ומוכיח יודע ועד**, ואז הוא בודאי **אמת**,

בתפילה, היה עם פיפיות שלוחי עמך בית ישראל, העומדים לבקש תפלה ותחנונים מלפניך על עמך בית ישראל, הורם מה שיאמרו. הבינם מה שידברו. השיבם מה שישאלו. **ידעם** איך יפארו, ויש לפאר ולהודות לקב"ה שהוא בעל הרחמים והוא זה שדן אותנו, ועל כן יש להודות ולשבח לפאר ולרומם, לקב"ה על כך,

ידע"ם ראשי תיבות י'ודע ד'יין ע'ד מ'וכיח

ודבר זה מרומז בתפילת היה עם פיפיות, שנאמר **"ידעם איך יפארו" המילה ידע"ם הם ראשי התיבות של, י'ודע ד'יין ע'ד מ'וכיח**, וע"ז אמרינן **ידע"ם** איך יפארו.

טז, הס קטגור וקח סנגור מקומו ויהי ה' משען לו

קטגור בגימטריא 318, **סנגור** בגימטריא 319,

כאשר תוסיף לקטגור את האחד יהיה **סנגור**, וזהו ויהי ה' למשען לו, כלומר הוסף את האחד שהוא ה' שיהיה משען, ויהפוך **קטגור** לסנגור,

יסודו, זהו יסודו ויצירתו של כל אדם כדברי משה ואהרן, וכביאור המהרש"א,

מעפר, אלו דברי אברהם אבינו, אנכי עפר וכו'

וזהו הרמז, **אדם, יסודו, מעפר**,

יח, ימים יוצרו ולא אחד בהם זה יו"כ או ימיו של היצר הרע

כתיב (תהילים קל"ט) **"ימים יוצרו ולא אחד בהם"**,

כתב רש"י, לפי המקרא שהוא נקרא ולו אחד בהם, כך פירוש, ימים יוצרו, הראהו ימים העתידים להבראות, ולחלקו בירר אחד, את יום השבת, ד"א זה יום הכפורים לסליחה, ע"כ,

יש לפרש ימים יוצרו הם ימיו של היצר הרע

אפשר לפרש, שגם לפי המסורת שכתוב ולא אחד בהם, הכונה ליום הכיפורים,

וכך הוא פירוש, ימים יוצרו, שבכל הימים פועל היצר הרע, וזהו ימים יוצרו מלשון יצר,

ולא אחד בהם, שביום אחד אין ליצה"ר רשות לפעול, וזהו יום כיפור,

כדאיתא בגמרא (יומא כ' ע"א), **השטן בגמטריא תלת מאה ושיתין וארבעה** הוי שס"ד, תלת מאה ושיתין וארבעה יומי אית ליה רשותא לאסטוני **ביומא דכיפורי** לית ליה רשותא לאסטוני. לפי"ז גם במסורת **ימים יוצרו ולא אחד בהם קאי איום כיפור**

יט, אומרם ז"ל עיצומו של יום מכפר מרמז על בעצם היום הזה

כתיב, (ויקרא ט"ז ל'), **"כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו"**,

איתא בתורת כהנים (ויקרא ט"ז ל'), **"כי ביום הזה, עיצומו של יום, מכפר**,

עיצומו של יום, כאומרו בעצם היום הזה,

כתיב (דברים ל"ב מ"ח), **"וידבר ה' אל משה בעצם היום הזה"**, כתב רש"י - **בג' מקומות** נאמר **בעצם היום הזה**. פעם אחת נאמר,

בנח, (בראשית ז' י"ג) **"בעצם היום הזה בא נח"** וגו', במראית אורו של יום, לפי שהיו בני דורו אומרים בין כך וכך אם אנו מרגישים בו אין אנו מניחין אותו **ליכנס בתיבה**, ולא עוד אלא אנו נוטלין כשילין וקרדומות ומבקעין את התיבה, אמר הקב"ה, הריני מכניסו **בחצי היום**, וכל מי שיש בידו כח למחות **יבא וימחה**,

במצרים, נאמר (שמות י"ב י"ז) **בעצם היום הזה הוציא ה'**, לפי שהיו מצריים אומרים בין כך וכך, אם אנו מרגישים בהם אין אנו מניחין אותן לצאת, ולא עוד אלא אנו נוטלין סייפות וכלי זיין והורגין להם, אמר הקב"ה, הריני מוציאן **בחצי היום**, וכל מי שיש בו כח למחות **יבא וימחה**, אף כאן,

במיתתו של משה, נאמר (דברים ל"ב מ"ח) **בעצם היום הזה**, לפי שהיו ישראל אומרים, בכך וכך אם אנו מרגישים בו אין אנו מניחין אותו, אדם שהוציאנו ממצרים, וקרע לנו את הים, והוריד לנו את המן, והגיז לנו את השליו, והעלה לנו את הבאר, ונתן לנו את התורה, אין אנו מניחין אותו, אמר הקב"ה הריני מכניסו **בחצי היום** וכו', ע"כ דברי רש"י,

ואף אנו נאמר, כי ביום כפור, שאומר הקב"ה **לשטן ולמלאכי חבלה**, שאינם רוצים שהקב"ה יסלח לעמו ישראל, לפיכך אומר להם הקב"ה, **בעיצומו של יום**, אני מכפר להם, וכל מי שיש בו כח למחות **יבא וימחה**,

ועוד רמז יש, כי בכל פרשת המועדות שבפרשת אמור, רק ביום כיפור

כתיב (ויקרא כ"ג כ"ח) וכל מלאכה לא תעשו **בעצם היום הזה כי יום כפרים הוא לכפר עליכם**.

ב, היה מחזירן למכתשת בערב יום כיפור ביאור פלא במהר"ל

כתיב (ויקרא ט"ז י"ב), "ולקח מלא המחתה גחלי אש מעל המזבח מלפני ה' ומלא חפניו קטרת סמים דקה והביא מבית לפרכת,

כתב רש"י, (מיומא מ"ה ע"א) **דקה**, מה ת"ל דקה, והלא כל הקטורת **דקה** היא שנאמר (שמות ל' ל"ו) ושחקת ממנה **הדק**, אלא שתהא **דקה מן הדקה**, שמערב יום הכפורים היה מחזירה למכתשת,

איתא בגמרא, (כריתות ו' ע"ב), ושלש מנין יתירין שמהן כ"ג מכניס מלא חפניו **ביום הכפורים**, נותן אותה למכתשת בערב יום הכפורים, ושוחקן יפה יפה, כדי שתהא **דקה מן הדקה**, כדתניא **דקה** מה ת"ל והלא כבר נאמר ושחקת ממנו **הדק** מה ת"ל **דקה** כדי שתהא **דקה מן הדקה**, ע"כ

איתא בגמרא (ערכין ט"ז ע"א) תנא דבי רבי ישמעאל על מה **קטרת** מכפרת על **לשון הרע** אמר הקדוש ברוך הוא יבא דבר שבחשאי ויכפר על מעשה חשאי,

בדרשות מהר"ל דרוש לשבת תשובה (בסוף ספר באר הגולה, דרוש משנת שד"מ, עמוד פ"א) וז"ל, ובפרק גט פשוט (ב"ב קס"ה, א') אמר רב יהודה אמר רב, רוב **בגזל**, ומיעוט **בעריות**, והכל **בלשון הרע**, לשון הרע סלקא דעתך אלא **באבק לשון הרע**. ע"כ,

ולכך יש שני קטורת **ביום הכפורים**, האחד על **לשון הרע** ממש, והשני על **אבק לשון הרע**. ולפיכך אמרו במסכת יומא (מ"ה ע"א) ומלא חפניו קטרת סמים דקה, **דקה מן הדקה** שבערב יום הכפורים, מחזיר הקטורת למכתשת עד שהיא **דקה מן הדקה**. וזה, מפני כי הקטורת הנוסף ביום הכפורים הוא בשביל **אבק לשון הרע**, ולכך צריך **אבק גמור** שהוא על **אבק לשון הרע**. ומפני שאמרו **והכל באבק לשון הרע**,

ורצה לומר שאי אפשר לאדם במה שהוא אדם להיות נשמר מזה, ולכך, בשאר ימות השנה

אין ראוי שיהיה כפרה מיוחדת על זה. אבל ביום הכפורים שאדם הוא במדרגת המלאך יש לסלק את חטאו עד שיהיה כמו מלאך, ולכך ביום זה ראוי שיהיה קטורת זה לפני ולפנים שאין מקום ראוי לבא רק **ביום הכפורים בלבד** ושם מכפר על החטא הזה עד

שהוא טהור לגמרי כמו מלאך. עכ"ל המהר"ל,

כא, טעם למה הקטורת מכפר על לשון הרע

כתיב (ויקרא ט"ז י"ב), ולקח מלא המחתה גחלי אש מעל המזבח מלפני ידוד, ומלא חפניו קטרת סמים דקה וגו',

איתא בגמרא (ערכין ט"ז ע"א), דקטורת מכפר על **לשון הרע**, והכי איתא שם, **ולשון הרע בקטרת**, דתניא ר' חנינא, למדנו לקטרת שמכפרת, דכתיב (במדבר י"ז י"ב) **ויתן את הקטרת ויכפר על העם**, ותנא דבי רבי ישמעאל, על מה קטרת מכפרת על **לשון הרע**, אמר הקדוש ברוך הוא יבא דבר שבחשאי ויכפר על מעשה חשאי,

איתא בגמרא (כריתות ו' ע"ב), א"ר חנא בר בזא א"ר שמעון חסידא, כל תענית שאין בה **מפושעי ישראל** אינה תענית, שהרי **חלבנה** ריחה רע, ומנאה הכתוב עם סממני הקטורת,

אפשר לומר, טעם למה שהקטורת מכפר על **לשון הרע**, מכיוון ורואה האדם כי יש לצרף **מפושעי ישראל** לכל תענית, עושה האדם חשבון נפש לעצמו, ואומר כי אין לדבר **לשון הרע** על **פושעי ישראל**, ואז חוזר בתשובה על לשון הרע שדיבר, ומכיון ומחשבה זו באה לו ע"י הקטורת, שממנה לומדים לצרף פושעי ישראל, לכן באה הקטורת ומכפרת על **לשון הרע**.

כב, בחרטה שלנו אנו מבקשים לבטל הכל אף אתה שמתחרט על יצה"ר תבטלו

בתפילת כל נדרי. אנחנו מבקשים מכיוון ואנו מתחרטים על הנדרים שעשינו, שיהו כולם **בטילים ומבוטלים**, וכך אנו אומרים, בכלהון **איחרטנא** בהון. כלהון יהון שרן. שביקין. שביתין. **בטלין ומבוטלין**. לא שרירין ולא קימין,

אנא ה' בחרטה שלך בטל היצה"ר

איתא בגמרא, (סוכה נ"ב ע"ב) אמר רב חנא בר אחא, אמרי בי רב, ארבעה מתחרט עליהן

פרפראות פאר

הקדוש ברוך הוא שבראם, ואלו הן גלות, כשדים, וישמעאלים, ויצר הרע,

אפשר לומר, דלפיכך אנחנו מבקשים **שהנדרים** שאנו מתחרטים עליהם היום, יהיו **בטלים** לגמרי, לאחר שהתחרטנו עליהם,

לומר, שגם אתה קב"ה, מכיון ואתה מתחרט על **יצר הרע** שבראת, והיום הוא בטל מאתנו, שימשיך להיות בטל ומבוטל לגמרי גם לאחר יום כיפור.

כג, שאלה ראשונה ששאל רב החובל היא מה מלאכתך ביאור הרד"ק

כתיב (יונה א'), "ויאמרו איש אל רעהו לכו ונפילה גורלות ונדעה בשלמי הרעה הזאת לנו, ויפלו גורלות ויפל הגורל על יונה, ויאמרו אליו הגידה נא לנו באשר למי הרעה הזאת לנו, **מה מלאכתך**, ומאין תבוא, מה ארצך, ואי מזה עם אתה, ויאמר אליהם **עברי אנכי**, ואת ה' אלקי השמים אני ירא אשר עשה את הים ואת היבשה",

והקשו המפרשים, למה שאל רב החובל בשאלה ראשונה **מה מלאכתך**,

מפרש הרד"ק, **מה מלאכתך**, על איזה עון נתפשת מה היא מלאכתך **אולי היא מלאכת רמאות** וחמס ובעבור זה אתה חייב, וכיון שאמר ה' אלקי השמים אני ירא, השיב להם על שאלתם **מה מלאכתך**, כי אין מלאכתו מלאכת מרמה אבל הוא ירא את ה' ולא עושה כל עול, עכ"ד הרד"ק,

כד, ביאור המהר"ם שי"ף למען נחדל מעושק ידינו בתפילת נעילה למה

בתפילת נעילה, נאמר, "צום הכפרים הזה קץ מחילה וסליחה על כל עונותינו, **למען נחדל מעשק ידינו** ונשוב אליך לעשות חקי רצונך בלבב שלם",

במהר"ם שי"ף (סוף בבא קמא, ממה שנאמר בסיום מסכת כ"ח חשון שצ"א), **כתב**, וז"ל, ידוע מ"ש הקדמונים בחומר עוון **גזילה**, בא וראה ,

וילך-שובה-יום כפור תשפ"ו

תכלית השנה ימים טובים, תכלית ימים טובים **יום כפור**, תכלית יום כפור, **נעילה**, ומתפללים להציל מעושק ידינו,

והטעם בזה, אפשר לומר לפי האמת, במ"ש קץ כל בשר (בראשית ו' י"ג), **לא נחתם גזר דינם אלא על הגזל**, וכיוון שהחתימה על הגזל,

לזה בתפילת **נעילה** שהוא זמן החתימה, מתפללים למען נחדל מעושק ידינו, **עכ"ל המהר"ם שי"ף**.

כה, יש להזכיר המתים ביום הכפורים ולפסוק עליהם צדקה

איתא במדרש (תנחומא האזינו פרק א'), **כתיב** (דברים כ"א ח') **כפר לעמך ישראל**, אלו החיים, **אשר פדית**, אלו המתים, מכאן **שהחיים פודין את המתים**,

לכך אנו נוהגין להזכיר את המתים ביום הכפורים, ולפסוק עליהם **צדקה**,

שכן שנינו בת"כ, יכול משמתו לא יועיל להם **הצדקה**, ת"ל **אשר פדית**, מכאן כשפוסקין צדקה בשבילם **מוציאין ומעלין אותן כחץ מן הקשת**, מיד נעשה רך ונקי כגדי ומטהרין אותו כשעה שנולד, ומזין עליו מים טהורין מדלי, וגדל ברוב הנאה כדג הנהנה במים, כך

הוא טובל בכל שעה בנהרי אפרסמון ובחלב ובשמן ובדבש, ואוכל **מעץ החיים** תמיד הנטוע במחיצת הצדיקים, וגופו נוטה על כל שלחן של צדיק וצדיק וחי לעולם. **עכ"ל המדרש**.

וכן נפסק בשולחן ערוך (אורח חיים הלכות יום הכפורים סימן תרכ"א סעיף ו'), נהגו לידור צדקות ביום הכיפורים בעד המתים. ומזכירין נשמותיהם, דהמתים ג"כ יש להם כפרה ביוה"כ.

ע"ן בעל הטורים ריש פרשת כי תשא את ראש.

כו, קושיית המפרשים מאומרז"ל דביוה"כ לית ליה רשות

איתא בפרקי דרבי אליעזר (פרק מ"ו אות מ"ז) יוה"כ מכפר בעולם הזה ובעולם הבא, שנאמר "שבת שבתון", שבת בעה"ז שבתון לעה"ב,

ואפי' כל המועדות עוברים יום הכפורים אינו עובר, שיוה"כ מכפר על עבירות הקלות והחמורות, שני כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם, מחטאתיכם אין כתיב כאן, אלא מכל חטאתיכם,

השוחז שנותנים לסמא"ל

יום שנתנה תורה אמר סמאל [שטון] לפני הב"ה, רבון כל העולמים על כל הרשעים נתת לי רשות ועל הצדיקים אין אתה נותן לי רשות, אמר לו הרי יש לך רשות עליהם ביום הכפורים, אם יש להם חטא, ואם לאו אין לך רשות עליהם,

לפיכך נותנין לו שוחז ביוה"כ, שלא לבטל קרבן של ישראל, שני גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל, גורלו של הקב"ה הוא קרבן עולה וגורלו של עזאזל שער חטאת, וכל עונותיהם של ישראל עליו, שני ונשא השעיר עליו את כל עונותם אל ארץ גזירה,

איתא בגמרא (יומא כ' ע"א), השטן בגמטריא תלת מאה ושיתין וארבעה הוי, תלת מאה ושיתין וארבעה יומי אית ליה רשותא

לאסטוני ביומא דכיפורי לית ליה רשותא לאסטוני.

כתב הרד"ל, (אות נ"א) דיש לחלק בין שטן דהתם, דאין לו רשות ביוה"כ, לשטן דהכא שלא ניתן לו רשות כל השנה, כי אם ביום כפור,

בפירוש בית הגדול, מאת הרב אברהם אהרון ברודא, שנדפס בראשונה בשנת תקצ"ח בוילנא, כתב לישב קושיה זו, וכ"כ, ולדעתי מיושב קושיא זו, במ"ש הרוקח ס"י ר"יו (הביאו האלי" רבה או"ח ס"י תרכ"ב סק"ב), דדוקא בעבירות שעושים בו ביום אין לו רשות, אבל על עבירות של כל השנה מקטרג,

כתב עוד בפרקי דרבי אליעזר, ראה סמאל שלא נמצא בהם ביום הכפורים חטא, אמר לפניו רבון כל העולמים יש לך עם אחד כמלאכי השרת שבשמים, מה מלאכי השרת,

אין בהם אכילה ושתייה, כך ישראל אין להם אכילה ושתייה ביוה"כ,

מה מלאכי השרת, יחפי רגל ביום הכפורים כך ישראל יחפי רגל ביוה"כ,

מה מלאכי השרת, אין להם קפיצה, כך ישראל עומדים על רגליהם ביום הכפורים, מה מלאכי השרת, שלום ביניהם כך ישראל שלום ביניהם ביוה"כ, מה מלאכי השרת, נקיים מכל חטא כך ישראל נקיים מכל חטא ביום הכפורים.

והב"ה שומע עתירתן של ישראל מן הקטיגור שלהם, ומכפר על המזבח ועל המקום ועל הכהנים ועל כל הקהל מקטון ועד גדול, ועל כל עונותיהם של ישראל ועל כל העם, שני וכפר את מקדש הקדש, ע"כ,

כז, לך אכול בשמחה לחמך בזאת ייבחן האדם במוציו"כ

כתיב, (קהלת פרק ט פסוק ז), "לך אכול בשמחה לחמך כי כבר רצה האלקים את מעשיך",

מעשה היה, והגאון הרב מפיטסבורג זצ"ל, בא לביקור בישיבה בליקווד, ואז אמר לו ראש הישיבה, בא ואראך את הבחורים בזמן הלימוד בביהמ"ד, אמר לו הגאון זצ"ל,

לראות התנהגות של בחורים, רואים בחדר האוכל בזמן האכילה,

ובכך אפשר לפרש, הכתוב (קהלת ט' ז') לך אכול וכו', כי כבר, כלומר מיד אחרי יום שלם של תפילה ועבודה, הקב"ה רוצה לראות את מעשיך בעת האכילה. וזה הפירוש לך אכול בשמחה לחמך, כי כבר רצה האלוקים את מעשיך, כי הקב"ה כבר רוצה לראות את התנהגותך ומעשיך.

כח, אילו אמר משה סלח נא לעונותיהם של ישראל עד סוף כל הדורות, היה עושה כן

איתא בפרקי דרבי אליעזר (פרק מ"ו) אמר משה, ביום הכפורים אראה כבודו של הב"ה, וכך אני מכפר על עונותיהם של ישראל, ואמ'

ל, יהי רצון מלפניך שומע קול בכיות. שתשים דמעותינו בנאדך להיות

בתפילת נעילה, יהי רצון מלפניך שומע קול בכיות. שתשים דמעותינו בנאדך להיות. ותצילנו מכל גזרות קשות אכזריות. כי לך לבד עינינו תלויות.

איתא בגמרא (ברכות ל"ג ע"ב), אין לו להקדוש ברוך הוא **בבית גנזיו, אלא, אוצר של יראת שמים**, שנאמר (ישעיהו ל"ג ו'), **יראת ה' היא אוצרו, ע"כ,**

מבואר, שאין דבר אחר בבית גנזיו של הקב"ה, מלבד **יראת שמים**, כמ"ש אין לו להקדוש ברוך הוא **בבית גנזיו, אלא אוצר של יראת שמים**, **איתא בגמרא** (שבת ק"ה ע"ב) כל המוריד דמעות על אדם כשר, הקדוש ברוך הוא סופרן ומניחן **בבית גנזיו** שנאמר (תהלים נ"ו ט') **נודי ספרתה אתה, שימה דמעותי בנאדך הלא בספרתך,** **מבואר א"כ,** כי דמעות אלו שאנו מתפללים, **שתשים דמעותינו בנאדך להיות**, יכולים לבוא אל בית גנזיו של הקב"ה, רק אם הם **דמעות של יראת שמים**. מכיוון ובבית גנזיו אין לבוא אל המלך, רק **ביראת שמים**, ולא דמעות אחרות, כדאיתא בגמרא, (שבת קנ"א ע"ב) שש דמעות הן שלש יפות ושלש, וכו', עיי"ש.

לא, סולו סולו פנו דרך ביאור המהרש"א בדרך משל

כתיב (ישעיה נ"ז י"ד הפטרה של יו"כ) "ואמר סלו סלו פנו דרך הרימו מכשול מדרך עמי" **איתא בגמרא** (סוכה נ"ב ע"א), שבעה שמות יש לו ליצר הרע. ישעיה קראו **מכשול**, שנאמר (ישעיה נז נח הפטרת יום כפור) **סולו סולו פנו דרך הרימו מכשול מדרך עמי.**

כתב המהרש"א (סוכה דף נב עמוד א), ישעיה קראו מכשול שנאמר הרימו מכשול מדרך וגו'. מלת מכשול מורה על חטא שאינו גדול כמו השוגג כמ"ש כי כשלת בעוונך שזדונות נעשו לו כשגגות

ועל דרך משל אם מונח על הדרך דבר שאינו גדול כל כך אפשר שלא ירגיש בו האדם ויכשל בו אבל אם מונח על אס הדרך דבר גדול וגבוה ירגיש בו ההולך ולא יכשל בו

וז"ש הרימו מכשול וגו' שירים ויגביה אותו המכשול בעיני הצדיקים ולא יכשלו בו וכדאמרין לעיל לצדיקים נדמה להם כהר ומרחיקים מתחלה מהעבירה.

להערות הארות ולקבלת העלון
ניתן לפנות אל

"מכון פאר" רחוב חזון איש 2 בני ברק
פקס 03-6161555, נייד 0527-616166
מייל y0527616166@gmail.com

לפני הב"ה רבון כל העולמים הראיני נא את כבודיך,

אמ' לו אינך יכול לראות [את] כבודי שלא תמות שני' כי לא יראני האדם וחי, אלא למען השבועה שנשבעתי לך והשם שהודעתי לך אני אעשה רצונך עמוד בפתח מערה, ואני אעביר כל טובי וכו' וכשאתה שומע את השם

שאמרתי לך, שם אני עומד לפניך, ועמוד בכרך ואל תפחד, **שנאמר וחנותי את אשר אחון,**

אמרו מלאכי השרת, הרי אנו משרתים לפניו ביום ובלילה ואין אנו יכולין לראות את כבודו, וזה ילוד אשה רוצה לראות את כבודך,

ועמדו בזעף ובבהלה להרגו והגיע נפשו עד מות, מה עשה הב"ה, נגלה אליו בענן, **שנאמר וירד ה' בענן, ויתייצב עמו שם** וזו היא ירידה שביעית, וסיכך עליו הב"ה בכף ידו שלא ימות, שני' והיה בעבור כבודי ושמתיך בנקרת הצור, וסכותי כפי, **וכשעבר הסיר הב"ה כף ידו מעליו,** וראה אחורי השכינה שני' והסירותי את כפי וראית את אחורי ופני לא יראו,

התחיל משה צועק בקול גדול ואמר, ה' ה' אל רחום וחנון ארך אפים ורב חסד ואמת נוצר חסד לאלפים נושא עון ופשע וחטאה ונקה,

אמר משה לפני הב"ה רבון כל העולמים סלח נא לעונותיהם של ישראל, על מעשה העגל,

ואילו אמר משה, סלח נא לכל עונות של ישראל עד סוף כל הדורות, היה עושה כן, לפי שהיתה שעת רצון, וכן הוא אומ' בעת רצון עניתך,

אלא אמרת סלח נא לעון העם הזה, על מעשה העגל, אמר לו הקב"ה הרי כדברך עשיתי שני' ויאמר ה' **סלחתי כדברך.** עכ"ל בפדר"א.

כט, הלבן חטאינו כשלג וכצמר

מבואר, ע"ד הנותן שלג כצמר, שאין הקב"ה נותן נסיון גדול ממה שהאדם יכול להתגבר, **וכך אפשר לפרש,** הלבן חטאינו, כשלג, שמא הנסיון היה גדול מדי, **וכצמר,** שמא לא היה לאדם מספיק כח להתגבר, ולפיכך **הלבן חטאינו,**
